

Ibn Ishák – Muhammad – život Alláhova proroka (přeložil Viktor Svoboda). 2009. Voznice: Leda a Praha: Rozmluvy.

Petra Písařová

Centrum blízkovýchodních studií, FF ZČU v Plzni, ppisarov@kbs.zcu.cz

JAK se praví na přebalu této knihy: „Český čtenář, který se zajímá o islám, dostává nyní možnost seznámit se ve svém vlastním jazyce s postavou zakladatele islámu, a to z hlavního zdroje, který používají věřící muslimové.“ Srdce islamofila by vskutku mohlo zaplesat, vždyť po dnes již Hrbkově klasickém překladu Koránu a nedávném převedení známé Nawawího sbírky hadíthů do češtiny, bude nyní v překladu přístupný další pramen vhodný k studiu islámského náboženství. Ne že by příběhy nashromážděné Ibn Ishákem a editované Ibn Hišámem byly v našich krajích do této doby zcela nedostupné – pomíneme-li možnost dovezení Muhammadova životopisu (síry) v originále a následného pohroužení se do jeho četby, je třeba připomenout zkrácený překlad slovenského arabisty Jána Paulinyho z roku 1967 (nověji vydaného roku 2003). Vždyť československé dějiny přece nejsou ještě úplnou historií!

Dokud knihu zájemce nemá v ruce, může ještě mlsně snít o na „Západě“ respektovaném překladu profesora Guillaumeho z roku 1955, čítajícího přes lákavých 600 stran. Dvě stě třicet stran (i s doslovem) ale evidentně svědčí o odlišném výběru originálu překladatelem: „Z anglického vydání (Michael Edwardes, *The Life of Muhammad, Apostle of Allah*) vydaného Royal Asiatic Society of London v roce 1898, přeložil Viktor Svoboda“. Tolik z tiráže knihy. Informace na přebalu ale vše poněkud komplikuje: „Edward Rehatsek vytvořil v devatenáctém století velmi přesný překlad, který ovšem má přes tisíc stran. Text byl posléze zkrácen Michaelem Edwardesem, jehož verzi vám zde v převodu do češtiny představujeme.“ Edwardes tedy „upravil“ překlad Rehatsekův a tato zkrácená verze byla vydána na sklonku 19. století v režii Royal Asiatic Society? Edwardesův originál, který je, bohužel bez dostatečných bibliografických údajů, dostupný na internetu¹, ale podává v úvodní kapitole poněkud odlišné informace. Zde se o Rehatsekově spisu praví: „The manuscript of the translation was completed just before his death and was presented to the Royal Asiatic Society, London, by F. F. Arbuthnot, the Islamic scholar, in 1898. This edition is published by courtesy of the Society.“ (b.r.v.: 7). Tedy s laskavým svolením společnosti. Elektronické knihovní databáze nabízí shodně následující údaje o vydavateli

Edwardesova dílka: London: The Folio Society, 1964 (viz např. openlibrary.org). Nejrecentnější přetisk od stejného vydavatelství pak pochází z roku 2003. Šedesátá léta minulého století také spíše odpovídají datu vydání ostatních Edwardesových knih, stačí konzultovat v tomto směru například katalog americké Kongresové knihovny.

Knihu, s kterou Viktor Svoboda zřejmě pracoval, lze nalézt také na stránkách www.faithfreedom.org, myšlenkové skupiny, která si klade za cíl „vyjevit pravdu o islámu“ (autorský kolektiv čítá například jméno i u nás známého Roberta Spencera) a která na své starší verzi stránek nabízela v rolovacím menu na místě s překladem síry odkaz Czech – odtud bylo možné se dostat na české internetové stránky podobného zaměření.² Zde je umístěna již nějakou dobu pravděpodobně jedna z prvních verzí překladu.³ V té se ještě zvesela hovoří o „Mohamedovi a Aláhovi“, přísahá při „al-Latovi a al-Uzovi“ a odchází se do „Negusu v Habeši“. Knižní verzi již lektoroval arabista Karel Keller a přepis jmen je tedy provedený s daleko větší pozorností a porozuměním kontextu. Škoda jen, že překlad není doplněn rejstříkem nebo proložený odkazy na koránské verše, které se v textu objevují. Odbornou tečku pak představuje doslov dalšího českého arabisty, dnes žijícího převážně v zahraničí, Zdeňka Müllera.

Vraťme se k otázce zkrácení originálního textu Michaelem Edwardesem. Tematicky se jeho výběr z původní síry neodlišuje od pojetí dějin islámu tak, jak jsou většinou prezentované i u nás – narození proroka islámu, jeho vlastní a pěstounská rodina, setkání s mnichem Bahírou, manželství s Chadíždou, mekkánský odpor, disputace s učenci ostatních, již etablovaných náboženství, vyjednávání o přesunu komunity, hidžra, bitvy s Mekkáncí, Muhammadova smrt. Není-li tedy český čtenář náročný a neznepokojuje ho skutečnost, že čte překlad překladu pramenného textu, se základními motivy islámského in illo tempore, sice v okleštěné formě, se prakticky seznámí.

Zato forma původního podání síry v rukou Edwardesových došla značné újmy. Ibn Isháka jakoby učinil vynecháním některých pasáží v textu jediným zprostředkovatelem příběhů z života Proroka islámu. Islámská kultura ale byla, a stále ještě v mnoha směrech je, založená na

²<http://www.faithfreedom.org/Articles/sira/intro.htm>. Dostupnost ověřena 22.11.2009.

³<http://info.pravdaoislam.cz/index.php/sirat-rasoul-allah-zivot-proroka-mohameda/>. Dostupnost ověřena 22.11.2009.

¹<http://www.scribd.com/doc/221338/Sirat-Rasoul-Allah>. Dostupnost ověřena 22. 11. 2009.

„slyšeném“, oproti na „Západě viděnému“, jak se často upozorňuje. Tato dichotomie je pak úzce provázána s dvojicí „ústně tradované“/„zapsané“. Mluvená řeč byla islámu vždy vlastní, jak ukazuje například specifický vztah k svatému písmu. Korán je záznamem toho, co bylo původně přednášeno (Muhammadovi či Muhammadem). Jeho textová editace a kanonizace vybranou komisí posvěcené verze byla vlastně jakýmsi ústupkem. Tradice se odvolává na stále řídící řady těch, kteří byli schopni ústně svatá zjevení po Muhammadově smrti zprostředkovat. Korán je tak textovou jednotkou, ale potenciálu nabývá spíše v niterném či slovním prožitku „božího slova“. V islámské kultuře „slyšeného“ tedy může být hranice mezi mluvenou a psanou řečí rozvolněná, jak ukazuje Korán jako Kniha.⁴ Islámské písemnictví, a to i rázu odborného, zná svou specifickou formu písemného podání, která je postavená na tradentech nebo odlišných verzích příběhů. Tento rys síry uchovává například Paulinyho překlad (v textu se často objevují odkazy na autora či autory uvedených zpráv a u některých kapitol nalézáme různé zprávy tradentů komentujících dané téma). Domnívám se, že každý poctivý překlad síry má na uchování původního způsobu podání nárok. Z hlediska mezináboženského a mezikulturního dialogu, jakkoli tyto termíny mohou znít prvoplánově, je přece záhodno se seznámit s postavou zakladatele islámu z „hlavního zdroje“ v té originálu nejbližší možné formě. Navíc, nevystupuje tím mimo jiné do popředí daleko zřetelněji nesmyslnost strašáku dnešních dnů – jednostranného islámského fanatismu, pokud má čtenář možnost vidět, v jakém pluralitním prostředí „příběhů“ vlastně muslimská mysl může být formována?

Jak tedy s tímto „polotovarem“ pramenného textu čtenářsky naložit? V doslovu ke knize Muhammad - život Alláhova proroka, Zdeněk Múller o tomto životopise mimo jiné říká: „...Přesto zůstává pevně vklíněn do vědomí věřících muslimů. Pro nás pak může být dobrým svědectvím o přeměně válečnické historie v náboženskou dějiny schopné vzdorovat času a soupeřit se dvěma staršími a zkušenějšími monoteismy (2009: 230).“ To už by ale znamenalo úplnou rezignaci na kulturní a také politický kontext vzniku textu, který může poskytnout i jiné vysvětlení pro detailní popisy bitev vojsk nejstarších členů islámské obce. Karen Armstrongová například ve své knize Islám hovoří o záměru sběratele hadíthů Ibn Isháka podtrhnout nespravedlnost těch, kteří se postavili proti Muhammadovi: „Zřetelně se přikláněl k šíitskému stanovisku, podle něhož není vhodné, aby muslimům vládli potomci Abú Sufjána. Dějepisectví se tak stalo náboženskou aktivitou která zdůrazňovala principiální opozici vůči režimu (2008: 83).“ První česká verze síry vyvolává spíše rozpačitý dojem. Je sice opatřena dovětkem, ten je ale odbornou úvahou nad sírou jako takovou. Kniha

neposkytuje dostatečné informace o textu, z kterého byl překlad pořízený, nedisponuje poznámkovým aparátem. Jakoby nehledala čtenáře, který se rád ptá, ale spíše konzumenta „pravdy o islámu“.

POUŽITÁ LITERATURA

- [1] Armstrongová, K. 2008. *Islám*. Přeložil Jan Zámečník. Slovart: Praha.
- [2] *Ibn Ishák. Muhammad – život Alláhova proroka*. Přeložil Viktor Svoboda. 2009. Voznice: Leda a Praha: Rozmluvy.
- [3] Kanaana, Sh. (Translated and with notes by Ibrahim Muhawi). 2005. *The Arab Ear and the American Eye: A Study of the Role of the Senses in Culture. Cultural Analysis*. 4: 29–45.

⁴Na Korán jako knihu představující setkání světa mluveného a psaného slova se v tomto smyslu odkazuje například Ibrahim Muhawi v doslovu k příznačně nazvanému článku *The Arab Ear and the American Eye* (Kanaana 2005: 39). V kontextu této recenze je třeba poukázat na to, že Muhawi se argumentačně opírá o text, který tvoří většinu článku a který byl právě Muhawim přeložený pro potřeby „západního“ čtenáře z arabštiny do angličtiny.